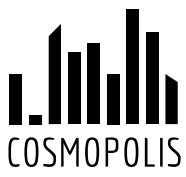

SILA PSA

THOMAS SAVAGE

SVETOZNÁMY ROMÁN, KTORÝ SA STAL
PREDLOHOU FILMU OCENENÉHO TROMI ZLATÝMI GLÓBUSMI
A DVANÁSTIMI NOMINÁCIAMI NA OSCARA

SILAPSA

THOMAS SAVAGE

S doslovom Annie Proulx

THOMAS SAVAGE
SILA PSA

Vydala GRADA Slovakia s.r.o. pod značkou Cosmopolis
Moskovská 29, 811 08 Bratislava 1
www.grada.sk
Tel.: +421 2 556 451 89
ako svoju 143. publikáciu

Z anglického originálu *The Power of the Dog*, vydaného vydavateľstvom
Back Bay Books / Little, Brown and Company, Hachette Book Group v roku 1967,
preložila do slovenčiny Ľubica Dvončová.
Jazyková redakcia Anetta Letková
Ilustrácia na obálke Marek Kuľka
Grafická úprava a sadzba Zuzana Ondrovičová
Zodpovedná redaktorka Natália Kuľková

Vydanie 1., 2022
Počet strán 304
Tlač TISK CENTRUM, s.r.o.

Copyright © Thomas Savage, 1967
Afterword copyright © Annie Proulx, 2001

Slovak edition © GRADA Slovakia s.r.o., 2022
Translation © Ľubica Dvončová, 2022
Cover illustration © Marek Kuľka, 2022

The characters and events in this book are fictitious. Any similarity to real persons,
living or dead, is coincidental and not intended by the author.

Upozornenie pre čitateľov a používateľov tejto knihy

*Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto tlačenej či elektronickej knihy nesmie byť
reprodukováaná a šírená v papierovej, elektronickej či inej podobe bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa. Neoprávnené použitie tejto knihy bude trestne stíhané.*

ISBN 978-80-8090-336-7 (ePub)
ISBN 978-80-8090-335-0 (pdf)
ISBN 978-80-8090-334-3 (print)

Mojej manželke

Chráň mi dušu pred kopijou
a môj život pred pazúrmí psov.

- Žalmy

I

Kastrácie robil vždy Phil. Najskôr odrezal vrch mieška a odhodil ho bokom, vzápätí zatlačil dole prvý semenník a potom druhý, prerezal dúhovo sfarbenú blanu okolo, vytrhol ho a hodil do ohňa, kde sa už nahrievali vypalovacie značkovacie železá. Prekvapivo to nebola veľmi krvavá práca. O pár sekúnd semenníky vybuchli ako obrovské pukance. Niektorí muži ich vraj jedávajú s trochou soli a korenia. „Horské ustrice,“ tak ich nazýval Phil s tým svojím ľstivým úškrnom a navrhoval mladým robotníkom, že ak sa budú zabávať s dievčencami, zišlo by sa im vyskúšať ich.

Philov brat George mal na starosti odchyťovanie býčkov lasom a pri týchto jeho pripomienkach sa vždy začervenal, najmä za to, že ich Phil hovoril pred platenou silou. George bol zavalitý slušný chlap bez zmyslu pre humor a Phil ho rád dráždil. Dobrý bože, Phil si celkovo ľudí rád doberal!

Pri takej chúlостivej práci ako kastrovanie nikto nenosil rukavice, no nosievali ich pri takmer všetkých ostatných prácach, aby si ochránili ruky pred popáleninami od povrazov, trieskami, reznými ranami a pluzgiermi. Rukavice nosili, keď chytali zvieratá do lasa, stavali ohrady, značkovali dobytok, hádzali mu seno, aj pri bežnom jazdení, keď zaháňali kone alebo hnali stádo. Nosili ich všetci, teda

okrem Phila. Ten si nevšimal ani pluzgiere, ani škrabance či triesky a opovrhoval tými, ktorí si chránili ruky rukavicami. On mal ruky suché, mocné, štíhle.

Robotníci na ranči a kovboji nosievali rukavice z konskej usne. Objednávali si ich z katalógov Sears, Roebuck a Montgomery Ward alebo, ako ich posmešne volal Phil, Sears and Sawbuck and Monkey Ward*. Po práci alebo v nedeľu, keď sa ubytovňa naplnila parou z prania oblečenia či holenia, rozvoniavala kolínskou tých, ktorí sa chystali do mesta, sa niektorí chlapi pasovali s vyplňaním objednávkových formulárov. Krčili sa nad nimi ako deti, obhrýzali konce ceruziek a mračili sa na svoj kostnatý rukopis, rozmýšľali nad hmotnosťou zásielky a nad poštovou adresou. Veľakrát to s povzdychom vzdali a prenechali túto prácu niekomu, kto sa lepšie vyznal v písaní a číslach, tomu členovi skupiny, ktorý to vo vzdelaní dotiahol až na strednú školu, tomu, ktorý za nich niekedy písal listy otcom, matkám a sestram, na ktoré tiež spomínali.

Aké však bolo úžasné dostať poštou svoju objednávku, aké príjemné a zároveň hrozné bolo čakať na balík zo Seattlu či z Portlandu, v ktorom možno nájdete svoje nové rukavice, nové topánky do mesta, gramofónové platne alebo aj hudobný nástroj na zahnanie samoty zimných večerov, keď vietor vanúci z horských štítov zavýjal ako svorka vlkov.

Naša najlepšia gitara. Zahrajte si na nej hudbu aj akordy v španielskom štýle. Široký ebenový hmatník, kvalitná rezonančná doska, vejárovité rebrovanie, luby a zadná časť z palisandrového dreva, lemovanie z pravej rohoviny. Je to ozajstná krása.

* Spálenina, Roháč a Opičiareň (poznámka prekladateľky)

Podobné opisy si čítali znovu a znovu, zatiaľ čo čakali, kedy ich zásielka dorazí na poštu vzdialenú po ceste pätnásť míľ. Opäť prežívali vyplňanie formulára, vyžívali sa vo svojom nedočakavom očakávaní. Lemovanie z pravej rohoviny!

„No čo, chlapi, zase si prezeráte tú knihu prianí?“ spýtal sa ich Phil, keď si pri kachliach oklepával sneh z topánok. Rozkročený nahliadol do izby, holé dlane zvieral za chrbtom. Za celé tie roky sa už pár mladíkov pokúsilo napodobniť jeho zvyk nenosiť rukavice, možno dúfali, že si tým od neho vyslúžia odobrujúci úsmev či pokývnutie hlavou, no ich imitácie ostali bez povšimnutia a nakoniec si všetci zasa natiahli rukavice. „Listujete v tej knihe prianí?“

„No jasné, Phil,“ odpovedali, celí hrdí, že ho môžu volať krstným menom, no pod zámienkou rozhovoru katalóg zavreli, aby nevidel, ako slintajú nad zmyselnými postavami modeliek korzetov a spodnej bielizne. Či len obdivovali jeho odstup! Ako spoluvlastník najväčšieho ranča v údolí si mohol dovoliť čokoľvek, čo len chcel, hocijaký automobil, Lozier alebo Pierce-Arrow, no on po nijakom netúžil. Jeho brat George povedal, že by si chcel kúpiť Pierce a Phil mu na to odvetil: „Čo chceš vyzerať ako nejaký žid?“ Tým sa to skončilo. Nie, Phil nešoféroval. Jeho sedlo viselo za strmeň vo veľkej dlhej drevárni a malo už pekných dvadsať rokov, ostrohy boli z poctivej ocele, bez akýchkoľvek ozdôb zo striebra, ani trochu sa neponášali na ostrohy, o akých snívali ostatní. Namiesto jazdeckých čižiem si obúval obyčajné topánky, opovrhoval ozdobami a strapcami, aké nosili kovboji, hoci v mladšom veku bol rovnako dobrým jazdcom ako oni a s lasom to vedel lepšie než George. Napriek všetkým tým peniazom a pôvodu to bol obyčajný chlap, oblečený tak ako ktorýkoľvek pomocný robotník, v montérkach a modrej bavlnenej košeli. George ho trikrát do roka zaviezol k holičovi do

Herndonu. Vo svojom naškrobenom sviatočnom obleku sa usadil na predné sedadlo starého Rea, meravo ako Indián, a jeho pánovitý nos pod achátovosivým klobúkom pripomínal jastrabí zobák – vynímal sa pod ním rovnako ako jeho sánka. Podobne sedel aj v holičskom kresle Whiteyho Judda, dlhé, štíhle, ošlahané ruky nehybne zložené na studených operadlách kresla, zatiaľ čo na biele kachličky okolo neho padali zvyšky pridlhých vlasov.

Whiteyho sa raz akýsi obchodný cestujúci, oblečený ako zo škatuľky a s ligotavou ihlicou vo viazanke, so smiechom vypytoval na Phila.

„Na vašom mieste by som sa nesmial, pane,“ podotkol Whitey. „Ak by bol chcel, mohol by si vás kúpiť a predať aj päťdesiatkrát. Vlastne každého v údolí okrem svojho brata. Ja som veru hrdý, že sedí v mojom holičskom kresle. Veru tak, veľmi hrdý.“ Cvak-cvak-cvak. „S bratom sú partneri.“

Tak to presne bolo, dokonca boli viac ako partneri a viac ako bratia. Spoločne zahánali dobytok do stáda, zhovárali sa, akoby sa stretli prvýkrát, pripomínali si staré stredoškolské časy aj obdobie na Kalifornskej univerzite, odkiaľ George vyletel práve vtedy, keď Phil promoval. Phil si spomínal na všetky triky, ktorými si doberal ostatných študentov aj priateľov – na všetky tie psie kusy. Odjakživa bol on ten bystrý, George ten pomalší.

Rozhodnutie predať každú jeseň voly či kúpiť žrebca plemena Morgan, a vylepšiť tak líniu jazdeckých koní, bolo viac-menej spoločné. Phil sa každý rok tešil na októbrový lov. Vŕby lemujúce rieky sa sfarbili do hrdzavočervena a opar zo vzdialených lesných požiarov visel ako závoj nad vrcholmi hôr. Mohli ste ich zahliadnuť, ako sa po planine ženú na nákladných koňoch smerom k horám, Phil so svojou skrátanou masívnou karabínou alebo s puškou s kalibrom

tri desatiny palca. Takýto vzťah medzi bratmi nebol ničím neobvyklým. Vysoký a hranatý Phil svojimi očami modrými ako jasný deň uprene hľadel do diaľky alebo na zem okolo nich; zavalitý a pokojný George jazdil popri ňom na tiež zavalitom a pokojnom hnedákovi. Zvyčajne sa o čosi stavili, napríklad, kto prvý uzrie a zastrelí jeleňa. Ako len Phil zbožňoval jedlá z jelenej pečene! V noci sa utáborili pod hranicou lesa a s prekríženými nohami sedeli pri vatre, spomínali na staré časy a plánovali stavbu novej stodoly, ktorá sa však nikdy neuskutočnila, pretože by najskôr museli strhnúť tú starú. Potom si vedľa seba rozložili spacie podložky a spoločne v tme načúvali zurčiacej piesni neďalekého potoka, ktorý tiekol od prameňa rieky Missouri a bol sotva širší ako chlapský krok. Zaspali a ráno po prebudení ich všade vítala inová.

A takto to bolo celé roky. Philovi práve minulo štyridsať. Rovnako ešte vždy spávali v ich niekdajšej izbe, na tých istých mosadzných posteliach, do ktorých si líhali aj ako chlapci. Lomozili vo veľkom a teraz už v prázdnom drevenom dome, keďže starúšikovia, ako ich volal Phil, sa jeseň života rozhodli prežiť v apartmáne v najlepšom hoteli v Salt Lake City. Tam starý pán fušoval do burzového trhu a stará pani hrávala mahjong a strojila sa na večeru, tak ako vždy. Ich niekdajšie izby v dome uzavreli, len tam sadal prach, ktorý vírili automobily – každý deň ich na ceste pred domom hrmotalo čoraz viac. V tejto izbe bol zatuchnutý vzduch, pelargónie starej panej zvädli a hodiny z čierneho mramoru zastali.

Bratia mali kuchárku, pani Lewisovú. Bývala v chatke v zadnej časti pozemku a našla si aj čas ako-tak poupratovať dom, no sťažovala sa na to, vždy keď chytila do ruky metlu. Odišlo aj posledné z kopy dievčat, ktoré ich obsluhovalo pri stole a spávalo v izbietke na poschodí. V dome starých mládencov mohla jeho prítomnosť

pôsobiť zvláštne, no bratia sa aj tak správali takmer až šokujúco zdržanlivo, ako keby sa po dome stále premávali ženy. George sa kúpал raz do týždňa, do kúpeľne chodil kompletne oblečený a vždy za sebou zamkol dvere. V tichosti sa okúpал, trocha špliechal a nepospevoval si, potom znovu kompletne oblečený vyšiel a prezrádzala ho iba para unikajúca z kúpeľne. Phil nikdy nepoužíval vaňu, nechcel, aby sa o ňom vedelo, že sa kúpava. Namiesto toho sa raz do mesiaca umyl v hlbokkej diere v potoku, o ktorej vedel len on, George a kedysi dávno ešte tretia osoba. Kým tam šiel, poobzeral sa okolo seba, či náhodou niekde nestriehnu zvedavé oči, a potom obschol na slnku, pretože ak by so sebou niesol uterák, prezradil by sa. Niekedy musel na jeseň a na jar preraziť vrstvu ľadu. V zimných mesiacoch sa nekúpал. Bratia sa pred sebou nikdy nezjavili nahí, aj keď sa vyzliekali pred spaním, najskôr vypli elektrické svetlá – prvé v údolí.

* * *

Po tieto dni jedávali raňajky so svojimi robotníkmi v zadnej jedálni, no obed a večera sa vždy podávali v prednej, tak ako kedysi, jedli ich na bielom ľanovom obruse a prvotriednymi príbormi. Nie je vôbec jednoduché ani žiaduce otriast' zo seba staré zvyky či zabudnúť, kým ste – Burbank s najlepšimi konexiami v Bostone ďaleko na východe v Massachusetts.

Z času na čas Phila prepadli obavy z toho neprístupného výrazu, ktorý sa Georgeovi usadil na tvári, keď sa pohojďaval v kresle. V takých chvíľach George zaletel pohľadom na horu prezývanú Old Tom, asi tridsať míľ vzdialenú a dvanásťtisíc stôp vysokú, uprene sa díval ponad planinu na tú zbožňovanú horu a pohojďaval sa a pohojďaval.

„Čo je to s tebou, starký?“ spýtal sa ho vtedy Phil. „Zase sa tá tvoja stará myseľ niekam zatúlala?“

„Čože?“

„Pýtam sa, či sa ti túla myseľ.“

„Nie, nie.“ George si pomaly prekrižil ťažké nohy. „Zahráme si cribbage?“ Za celé tie roky si starostlivo značili skóre.

Podľa Phila bolo hlavným Georgeovým problémom, že nezamestnával svoju myseľ. Na rozdiel od Phila nebol veľkým čitateľom, úplne si vystačil so *Saturday Evening Post*. V detstve sa George vedel rozcítiť pri príbehoch o zvieratách a prírode. Phil čítaval časopisy *Asia*, *Mentor*, *Scientific American* a cestovateľské a filozofické knihy, ktoré mu na Vianoce v tuctoch posielali bohatí príbuzní z východného pobrežia. Mal dychtivú, bystrú, zvedavú myseľ – zamestnanú myseľ –, ktorá vedela dokonale zmiast' kupcov dobytka a obchodníkov. Tí predpokladali, že niekto, kto sa oblieka a rozpráva ako Phil, niekto s takými vlasmi a rukami, nepochybne musí byť jednoduchý a negramotný. Práve jeho zvyky a výzor donútili cudzincov pozmeniť ich utkvelé predstavy o aristokratovi a začali ho vnímať ako niekoho, kto si môže dovoliť byť sám sebou.

George nemal koníčky ani vzrušujúce záujmy. Phil opracovával drevo, vyrábala žeriavy na uskladnenie horského sena – timotejky lúčnej, psinčeka a dateliny – a všetky tie obrovské brvná otesával len tesárskou sekerou a hoblíkom. Tie šikovné holé ruky vyrezávali drobné stoličky, sotva vyššie ako palec, v štýle Sheraton či Adam; prsty sa mu hýbali ako pavúcie nohy, niekedy sa na chvíľku zastavili, akoby rozmýšľali, pretože Philove prsty akoby mali v bruškách svoj vlastný rozum. Iba málokedy sa mu pošmykol nôž, a ak sa tak stalo, ohŕňal nosom nad jódom či karbolom, čo boli jediné dve liečivá v celom dome, pretože rodina Burbankovcov nedôverovala

medicíne. Všetky ranky sa mu rýchlo zahojili, len čo si ich utrel do modrej šatky, ktorú nosieval strčenú v zadnom vrecku.

Niektorí ľudia, ktorí poznali Phila, vravievali: „Škoda ho je!“, pretože keď už ste raz mali ranč, samotné jeho riadenie nebolo ktovieakou náročnou výzvou, a síce si to vyžadovalo svaly, no nie až tak veľa rozumu. Ľudí to zarážalo, pretože Phil sa mohol stať čímkoľvek – lekárom, učiteľom, remeselníkom či umelcom. Vedel zastreliť, odrať z kože a vypchať rysa tak zručne, že by zahanbil aj preparátora. S ľahkosťou riešil matematické hádanky v *Scientific American*, cezruška mu len tak lietala po papieri. Zo stránok encyklopédie sa sám naučil hrať šach a často strávil aj hodinu riešením úloh v *Boston Evening Transcript*, ktorý im doručovali s dvojtýždňovým oneskorením. V kováčskej dielni navrhoval a vypracovával komplikované ozdobné železné výrobky, kozubové kozlíky, kutáče v tvare mečov a trojzubcov. Túžil sa o tieto dary podeliť s Geomeom, no ten nemal zápal pre nič, úprimne povediac, sotva dymil, a už sa netešil ani na cesty do Herndonu vo svojom Reu, kam chodieval na stretnutia s riaditeľmi bánk a obedy v *Sugar Bowl Cafe*.

„Čo keby som ťa naučil hrať šach, Tlstoch?“ spýtal sa ho raz Phil, keď premýšľal, ako budú tráviť dlhé zimné večery pri kozube. Geomea dráždilo, keď ho Phil volal Tlstoch.

„Skôr nie, Phil.“

„Prečo nie, Tlstoch? Myslíš, že je to pre teba príliš ťažké?“

„Nikdy ma hry veľmi nebavili.“

„Nehrával si voľakedy cribbage a pinochle?“

„To veru áno.“ A potom si George zobral *Saturday Evening Post* a začítal sa do akéhosi lacného fantastického príbehu.

Phil často pískal a vedel to skvelo, tón vystihol tak presne ako flauta. Pískal si veselé melódie, zašiel si do spálne po bendžo

a vybrnkával piesne ako *Red Wing* či *Hot Time in the Old Town*. Sám sa naučil hrať, a veru sa dobre pozeralo na tie jeho prsty, šikovne poskakujúce po strunách. Kedysi bolo celkom bežné, že George potichu vošiel do izby, ľahol si na druhú mosadznú posteľ a počúval. No v poslednom čase nie.

V poslednom čase sa Phil po jednej až dvoch pesničkách postavil z kraja postele, kam sa usadil, a hral, vystrel sa, odložil bendžo a prešiel po chodníčku cez šelestiaci mätonoh do ubytovne na ranči.

„Nuž, chlapi,“ povedal a žmurkal v prudkom bielom svetle plynovej lampy.

Jeden z robotníkov sa hneď postavil a prisunul mu ktorúsi stoličku vyradenú z Veľkého domu.

„Neobťažuj sa,“ povedal Phil zakaždým, ale vždy sa našiel niekto, kto sa obťažoval – a to celkom zbytočne, pretože Phil od nikoho neprijal stoličku ani dar. Jeho návštevy prerušili bežné rozpravy o štetkách, politike, koňoch či láske a vyvolali ticho, ktoré trvalo, až kým sa neozvalo buchnutie dreva v peci, čo ho ešte zdôraznilo, a jeden z chlapov, vydesený z dlhého mlčania, nadobudol pocit, že musí prehovoriť.

„Čo si myslíš o tom Coolidgovi?“ spýtal sa napríklad, pretože noviny *Transcript* si nakoniec našli cestu aj do ubytovne, hoci tam ich používali ako odpad alebo na zapálenie ohňa, iba náhodou ich ktosi aj prečítal.

V tých chvíľach sa Phil zamračil a jednou rukou si ušľáľal dokonalejšiu cigaretu. Dobre poznal hodnotu veľavýznamného ticha. „Nuž, poviem o ňom jedno.“ Zapálil si cigaretu. „Je aspoň dosť bystrý na to, aby držal zobák.“ A potom sa Phil zasmial a spustila sa váhavá konverzácia, napríklad o Coolidgovi. Vzápätí sa jeden z mladších robotníkov, dúfajúc, že mu polichotí, opýtal na jeho názor na sedlo,

ktoré si chcel objednať. Je podľa Phila lepšie sedlo so stredovou pozíciou krúžku alebo s trojštvrťovou? A sú sedlá Visalia také skvelé, ako sa o nich hovorí?

Napokon sa Philovi na tvári zjavil akýsi zamyslený výraz. „No, asi už chcete ísť spať, chlapi.“

„Dopekla, to vôbec, Phil,“ odvetili a nasledovali ďalšie rozhovory. Niekedy o práci, ktorá ich čakala na druhý deň, na jar o údržbe žacích strojov či o tom, kde sa nachádza stádo divých koní. Alebo sa s nimi Phil podelil o jednu z historiek Mustanga Henryho, toho najlepšieho jazdca a kovboja, ktorý Phila naučil umeniu pletenia bičov zo surovej kože. V poslednom čase sa stávalo, že keď Phil dohovoral akúsi príhodu, zrazu vyzrel z okna a zahľadel sa ponad šelestiaci mätonoh na rozsvietené spáľňové okno vo Veľkom dome. Ako tak hľadel, svetlo v okne zhaslo. George naňho nepočkal!

„Nuž, chlapi,“ prehovoril s úškrnom, „treba nám ísť spať.“

Po jeho odchode jeden z nových mladých utáraných robotníkov okamžite prehovoril: „Hej, je to trochu osamelý chlapík, že? Jak sme sa bavili, kým došiel, myslíte, že ho niekedy niekto miloval? Alebo že bol on niekedy zaľúbený?“ Najstarší chlap v ubytovni na mladíka zazrel. To, čo práve vyslovil, bolo nevhodné, dokonca hnusné. Čo mala láska spoločné s Philom? Potom sa tento najstarší chlap napriahol a potľapkal po hlave malú hnedú sučku, ktorá spala neďaleko neho. „Radšej by som nehovoril o ňom a o láske. A byť tebou, nevolal by som ho chlapík. Je to neúčtivé.“

„No dopekla,“ zašomral mladík a začervenel sa.

„Musíš sa naučiť preukazovať rešpekt. A ešte viac sa toho musíš naučiť o láske.“

* * *

Na jeseň bratia aj s pomocnými robotníkmi hnali stádo tisícich volov dvadsaťpäť míľ po ceste do bitúnkov v drobnom mestečku Beech. Pokiaľ bolo pekné počasie, ak ich severný dážď nefackal po tvárach, nepadal dážď so snehom alebo chlad nezastavoval krvný obeh, táto udalosť bola pre nich čosi ako výlet alebo piknik. Mladíci mysleli na obedy, ktoré im zabalila kuchárka pani Lewisová, aby ich zjedli napoludnie, keď sa tiene skryjú pod palinou. Mysleli na výčap cez ulicu oproti ohradám a na izby nad výčapom, kde žili šlapky.

Kým vyšlo červené slnko a z krátkej vysušenej trávy zmizla námraza, stádo sa už tiahlo celú pol míľu po ceste; robotníci aj bratia postupovali mľkvo, lapení v očarujúcom kúzle temnoty a posvätnosti svitania, pri ktorom sa ľudia utiekajú sami do seba. Načúvali šuchtavým krokom dobytky, praskotu paliny pod paznechtami, vrzganíu kožených sediel a rinčaniu nemeckých strieborných reťazí na zubadlách. Slnko nového dňa nad východnými kopcami odhalilo obrovský svet, krutý k nádejam jednotlivca, a mladí robotníci sa radšej upli na spomienky na domov, kuchynské sporáky, matkin hlas, na školské šatne a výkriky detí cez prestávky. Zdvihli brady a upriamili pohľad na dnes už opustený drevený zrub, vystavený vplyvom počasia, kde zatúlané kone hľadali cez leto trochu tieňa a kde pred celými rokmi zlyhal taký muž ako oni; kde sa cesta krútila k neďalekému plotu z ostnatého drôtu a hrdzavá tabuľa s dieťami po guľkách ich nabádala na značku žuvacieho tabaku, ktorá už neexistovala. Na čele jazdil najstarší chlap z ubytovne, zhrbený nad hruškou sedla, šedivý, s vráskavou tvárou, ktorý tak ako oni kedysi určite sníval o svojom malom kúsku zeme, o vlastnom hospodárstve rozprestierajúcom sa na niekoľkých akroch, o pár kusoch dobytky, zelenej lúke, žene, ktorá by mu bola manželkou, ak by Boh dal, možno aj o dieťati.

A potom slnko vyšlo vyššie nad kopce a nové teplo povzbudilo ich nádeje, rozprávali sa, smiali sa, žartovali; ich plány znovu nadobúdali podobu, a keď budú takí starí ako chlap na čele, skrčený nad svojím sedlom, budú už mať svoje miestečko. Budú mať peniaze, budú plánovať. Dovtedy hlavy ich koní smerovali k dobyčtím ohradám, k výčapu, k ženám na poschodí.

Bratia tiež jazdili mŕkvo v tme, rozpoznať sa dali len podľa tvarov – ten štíhly a ten zavalitý – a dobre známeho vrzgotu sedla toho druhého. Phil si spokojne pomyslel, že na začiatku cesty vždy mlčali, myšlienky sa stočili smerom k minulosti a ticho im v tejto chvíli vravelo, že minulosť sa nezmenila, aspoň nie veľmi. Áno, rozčúľil ho ten dostavník, tmavozelený Stearns-Knight, ktorý sa dnes prehnal cez stádo dobytky – podľa Philovho názoru až príliš rýchlo. Keď sa vodič opovážil zatrúbiť a hlukom vyplašil zvieratá, Phil priváľal rovno k blížiacemu sa autu, týčil sa nad ním na svojom svetlohnedom koni a vodičovi veru povedal, čo si o ňom myslí. To ste mali vidieť tých jeho spolucestujúcich vzadu, ako sa snažili splynúť so sedadlom!

„Prekliati tupci!“ zavrčal. „George, počul si, ako ten bastard trúbil? Panebože na nebi, je im úplne ukradnuté, koľko ti rozoženú dobytky. Keby tak každé jedno auto vyletelo do vzduchu.“ George bol však verný svojmu Reu (tak ako bol verný všetkému, čo vlastnil), pohľad upriamil na chrby dobytky. „Dopekla,“ povedal, „dopekla, Phil, človek musí kráčať s dobou.“

„S dobou!“ skríkol Phil a odpľul si. Ešte pred desiatimi rokmi tadiaľto jazdil poriadny dostavník so skutočným chlapom na kozlíku, ktorý zvieral opraty pekného štvorzáprahu. „Ako sa ten šofér volal, Tlstoch?“ spýtal sa Georgea. Zriedkakedy zabudol meno, no toto bol spôsob, ako nakopnúť ranný rozhovor.